

Gabler Dénes

Római kori falusi jellegű települések a Balaton és a dunai limes közötti területen

Pannónia területéről eddig 770 vidéki települést ismerünk, főként felszíni nyomok alapján. Ezek a kevésbé produktív faluközösségek általában önellátásra rendezkedtek be. Eredetüket tekintve két nagy csoportjukat különböztethetjük meg; egy részük vaskori előzményekből fejlődött töretlenül tovább a római uralom alatt (Szakály-Réti földek), más részüknek nincs a római foglalás korát megelőző telep-előzményük.

A továbbélő telepeken a vaskorival megegyező, enyhén földbe mélyített, négyszögletes alaprajzú gödörlakások a leggyakoribbak. Ezekben általában nincs tűzhely, ugyanakkor a telepeken szabadtéri kemencék találhatóak. A lakóépítményekhez kút, tároló vermek és hulladékgyűjtők tartozhattak. Kőház ezeken a telepeken a római uralom alatt sem épült. A telepek szerkezetét viszonylag nagyszámú objektumok ellenére sem ismerjük, mivel ezek 4-5 évszázadnyi időszakban egyenetlenül oszlanak meg, így egy-egy adott korszakra kevés ház keltezhető.

A vaskoritól lakóépítményeiben alig különböző telepeken a Balatontól délre alig található importált áru: kevés a terra sigillata és csak szórványosan fordul elő egy-egy bronzedény. Hiányzanak a dörzstálak és a mécsesek, ugyanakkor a La Tène D típusú kerámia legalább a II.sz

végéig használatban maradt. Ugyanaddig az ideig gyártották a kelta hagyományú fibulákat. Mind az állatcsontok, mind a mag-leletek a foglalat megelőző mezőgazdasági termelés színvonalára utalnak a civitas Hercuniatium területén.

A római életforma lassú térhódítására csak a II. sz végétől került sor. Néhány telepen megjelennek a kőházak, másutt a nagyobb felszíni építmények, boronaházak váltják fel a korábbi gödörlakásokat. A III-IV. századi tároló-vermek nagyobb mérete, a római granariumoknak megfelelő gabonátároló megjelenése intenzívebb mezőgazdasági termelést sejtet. Ekkor váltja fel a késő-vaskori kerámiát a provinciális fazekasáru és- ha csekély mértékben is- ekkor jelennek meg a római érmek. Míg a szakályi telep töretlen fejlődése a IV. sz végéig- az V.-sz elejéig követhető, a limes menti vagy a Balaton déli oldalán futó Poetovio-Aquincum út menti települések élete megszakadt. Ennek okát a latifundium központok ill. a nagyobb császári villagazdaságok létrejöttében kereshetjük.